

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษา “พลังและศักยภาพของหญิงสูงอายุในการดำรงชีวิต” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาภาวะกดทับที่หญิงสูงอายุได้รับและกระบวนการ กลยุทธ์เพื่อสร้างพลัง ในการดำรงชีวิตหญิงสูงอายุท่ามกลางความกดทับทางเพศ และความกดทับทางวัยที่เผชิญ โดย วิเคราะห์ผ่านแนวคิดทฤษฎีชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) แนวคิดการสร้างพลังอำนาจในตนเอง (Empowerment) วาทกรรมต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายผู้สูงอายุหญิง ความเป็นเพศสภาพ (Gender) ภาวะกดทับหรือทำให้หญิงสูงอายุเป็นอื่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์บุคคล (Oral history) จากผู้สูงอายุหญิงจำนวน 4 ท่าน

การศึกษาพบว่าผู้สูงอายุหญิงต้องเผชิญกับภาวะกดทับทางเพศที่มาจากโครงสร้าง ทางสังคมที่หญิงสูงวัยดำรงอยู่เป็นระบบสังคมแบบชายเป็นใหญ่ ที่สร้างให้ “หญิงด้อยกว่าชาย” แทรกซึมอยู่ในทุกองศาของโครงสร้างทางวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ โดยบอกสอน ผ่านกระบวนการขจัดเกลางทางสังคม พื้นที่ที่ถ่ายทอดวาทกรรมดังกล่าว เริ่มต้นตั้งแต่พื้นที่ครอบครัว ที่ให้คุณลักษณะเริ่มต้นของความเป็นลูกผู้หญิงและความเป็นลูกผู้ชายที่แตกต่างกัน เมื่อก้าวย่าง เข้าสู่วัยรุ่น กรอบปฏิบัติของความเป็นหญิง ถูกคาดหวังมากกว่าความเป็นชาย และสร้างมายาคติ (อคติทางเพศ) ครอบผู้หญิง ด้วยการให้คุณค่าวัยสาวผูกติดกับพรหมจรรย์ ซึ่งได้เพิ่มแรงกด ทับทางเพศตามไปด้วย และเพิ่มสูงขึ้นอีก เมื่อเข้าสู่วัยครอบครัว หรือ การใช้ชีวิตคู่ ที่ถูกกรอบ บทบาทของความเป็นภรรยาและแม่ สร้างพันธนาการชีวิตให้ผู้หญิงยอมจำนน ดังคำว่า “ภรรยา และลูกเป็นสมบัติของสามี” โดยยากที่จะหลุดพ้นจากภาวะการถูกกดทับนั้น ๆ ได้ จนส่งผลกระทบ ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของหญิงสูงวัยทั้ง 4 แต่ท้ายสุดแรงกดทับทางเพศที่หนักหน่วง ได้ทำให้เกิด แรงต้านอยู่ภายในตัวตนของหญิงสูงวัยที่ต้องการปลดพันธนาการ ภาวะดังกล่าวนำไปสู่ กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นในตัวเอง

ภาวะกดทับทางวัยของหญิงสูงอายุเกิดขึ้นใน 2 ระดับ คือ 1) ระดับครอบครัว ภาวะ กดทับที่เกิดขึ้นจะเป็นในลักษณะที่ถูกหลาน มีมุมมองต่อหญิงสูงอายุว่า “แก่” ในความหมายว่า อ่อนแอ ควรพักผ่อน ลูกหลานไม่ยอมให้ทำอะไร อยากให้อยู่เฉยๆ เลิกทำงานเพราะไม่อยากให้ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้คิด และเลือกทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ 2) ระดับสังคม เป็นการถูกเติม หรือเพิ่มความหมายในฐานะภาระ และในฐานะวัยพึ่งพิงให้แก่หญิงสูงอายุ (รวมถึงชายสูงอายุ ด้วย) ผ่านนโยบายของรัฐ เช่น การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ แม้ว่า หญิงสูงอายุ

หลายคนจะมองว่าเป็นเรื่องดีที่รัฐได้ให้การช่วยเหลือ แต่มีหญิงสูงอายุบางคนได้แสดงทัศนคติที่ต่างออกไปเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับตน

หญิงสูงอายุมีกระบวนการ กลยุทธ์ในการสร้างพลังของตนเองท่ามกลางความกดดันทางเพศ และความกดทับทางวัยที่ต้องเผชิญ ด้วยการ การเปลี่ยนวิธีคิดเชิงบวก ให้คุณค่า สร้างพลังให้ตนเอง และแสวงหาช่องทาง/ทางออกในการหลุดพ้น การออกสู่สาธารณะ กับการพยายามก้าวข้ามการกดทับการออกสู่สาธารณะ หรือการมีโอกาสได้ทำงานเพื่อสังคม เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้สูงอายุหญิงก้าวข้ามกับภาวะกดทับทั้งในฐานะผู้หญิง และผู้สูงอายุวัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ รัฐควรปรับเปลี่ยนมุมมอง หรือวิธีคิดที่มีต่อหญิงสูงอายุ รวมถึงชายสูงอายุในมุมมองใหม่ ที่ไม่มองอย่างเหมารวมว่าทุกคนเหมือนกัน เพราะจะทำให้รัฐไม่สามารถมองเห็นความแตกต่างหลากหลายของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่การจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ และการส่งเสริม สนับสนุนผู้สูงอายุให้อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีอย่างยั่งยืนได้ อีกทั้งควรสนับสนุนให้มี “การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เน้น การเสริมสร้างพลังชีวิต” ให้แก่ผู้สูงอายุ ก่อนที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุควรมีการจัดกระบวนการเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์พื้นที่หรือกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ

ควรมีหน่วยงานสวัสดิการสังคม ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแนะนำผู้สูงอายุหญิงให้สามารถชีวิตของตนเองให้เป็นผู้มีความสุข โดยเน้นให้มีบริการแบบองค์รวมให้แก่หญิงสูงอายุเหล่านี้ ซึ่งจะช่วยเสริมพลัง ศักยภาพในหญิงเหล่านี้ให้อยู่อย่างมีความสุขและมีพลังชีวิตที่จะสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้มาก

Abstract

This study was about “power and potency of aging women in their living” and its objective was to ascertain pressure which they received and determine strategies to build living power for aging women among gender pressure and aging pressure which they faced. The author analyzed the data through Patriarchy, and empowerment concepts, various discourses which were built to explain aging women, gender, pressure or other conditions with qualitative methodology. In addition, the author collected data by in-depth interview and oral history with 4 aging women.

From the study, it was found that aging women had to encounter gender pressure which was from social structure in which men were superior, making “women inferior to men”. This value was infiltrated to all angles of cultural structure, politics, and economics by being taught through socialization and the areas which spread this discourse from families which began feminine and masculine difference. When teenage approached, femininity was more expected than masculinity and illusion (gender bias) was built to frame women with virginity which was the value to female life; such increased pressure as well. Moreover, the pressure was higher when women were in family age or marital life which framed wife and mother roles. This fetter made women accepted the life as the discourse “wife and child are the properties of a husband” and it was so difficult to be released from such pressure that it affected the living of those 4 aging women. Ultimately, gender pressure caused resistance within the aging women who needed to release themselves from the fetter; as such it led to empowerment.

Age pressure of the aging women took place for 2 levels i.e. 1) family level, the pressure was that their offspring's perspective of “aging” as weak, they needed to rest. The offspring did not want them to do anything, they wanted the aging women to quit working and did not let any chances for them to think and select what they wanted to do, 2) social level, this was about adding the status of burden and dependent person to aging women (including aging men) through government policy such as pension fund for the elderly. Even though many aging women saw it was good with the aid from the

government, some aging women presented different point of view as it was unnecessary for them.

Aging women had procedure and strategies to empower among gender and age pressures by positive thinking, giving self-value, empowering and finding channels or paths to release themselves and going out to public in order to step across the pressures. Publicizing or working for community were important changes to push aging women go over the pressures of both feminine and aging matters.

In term of policy recommendation from this study, the government should adjust perspective or thinking method to aging women and men to realize the different of people as the current perspective makes the government incapable to see the diversity of aging people which is the main base leading to social allowance for the elderly and being consistent to the need of the elderly as well as to the sustainable support of the elderly to live with value and dignity. Also, there should support the “preparation to be aging which emphasized living power” to aging people. Before, people grow old, readiness preparation should be held for aging people and communities in order to create areas or activities supporting the gathering of aging people.

Furthermore, there should be social welfare to help aging women to live happily by emphasizing holistic services to such aging women which will support their potency to live happily and gain living power to do good for themselves, family and society.